

Педагогічне проектування як засіб удосконалення змісту профільного технологічного навчання старшокласників

Анотація. У статті висвітлено концептуальні ідеї педагогічного проектування змісту профільного технологічного навчання учнів старшої школи; визначено концептуальні підходи та принципи проектування змісту спеціалізацій технологічного профілю навчання старшокласників.

Ключові слова: профільне технологічне навчання, педагогічне проектування, зміст технологічної підготовки, концептуальні підходи.

Abstract. The article outlines the conceptual ideas of pedagogical designing of the content of specialized technological training of senior school students; the conceptual approaches and principles of designing the content of specializations of the technological profile of training of senior pupils are determined.

Keywords: profile technological training, pedagogical design, content of technological preparation, conceptual approaches.

Постановка наукової проблеми. В умовах сьогодення одним із найважливіших завдань, які стоять перед закладами освіти, є відродження української національної творчості у різних її формах. Твори декоративно-ужиткового мистецтва відображають глибинний потенціал культури нації. Вони є носіями спадкових традицій і віддзеркалюють ті соціально-економічні та культурні зміни, що відображаються в житті народу в процесі його історичного розвитку. Звернення до тисячолітнього доробку нашого народу, в якому зафіксовані духовність, обдарування, мистецький хист українців, є підґрунтям національної системи естетичного виховання молоді. Завдяки пізнанню історичного минулого рідного народу, оволодінню його духовно-матеріальними цінностями школяр формується яскравою, інтелігентною, неповторною особистістю з глибокими різнобічними знаннями і прагненням втілення у собі національного ідеалу, постійного самовдосконалення, духовного й естетичного зростання.

У технологічному компоненті освітньої галузі «Технології» чинного Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти поміж інших вимог до рівня підготовки старшокласників є вимоги володіння характерними для регіону основними техніками і технологіями створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва: від творчого задуму до його практичної реалізації. Передбачається використання традиційних і сучасних прийомів обробки природних матеріалів, синтезування естетичних та функціональних вимог як провідного способу творення у декоративно-ужитковому мистецтві під час проектування та виготовлення виробу.

Зміст, що визначений на рівні Державного стандарту, повинен конкретизуватися в навчальних програмах, підручниках, посібниках,

методичних рекомендаціях, а вже далі реалізовуватися на педагогічній практиці та в індивідуальному освітньому досвіді кожного учня. Оскільки сучасна технологічна освіта профільної школи покликана формувати ключові, галузеві й предметну проектно-технологічну компетентності, розвивати творчі здібності старшокласників у спорідненій їхнім потребам і можливостям навчальній діяльності, то актуальною нині є проблема проектування відповідно оновленого змісту профільного навчання технологій за профільними предметами та спеціалізаціями.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Методологія проектування змісту освіти висвітлюється у наукових працях Б. Гершунського, М. Скаткіна, В. Ледньова, І. Лернера, В. Краєвського та інших учених. Різні аспекти профільного навчання старшокласників у різні періоди досліджували вчені: Ю. Бабанський, Н. Бібік, О. Бугайов, М. Бурда, Г. Іванюк, І. Якиманська, П. Сікорський, Г. Селівко, Л. Боголюбов, Н. Шиян та інші.

Сучасні проблеми змісту технологічної освіти досліджують М. Вачевський, В. Вдовченко, А. Вихрущ, О. Коберник, М. Корець, Н. Левченко, Т. Мачача, М. Піддячий, В. Стешенко, А. Тарара, А. Терещук, Б. Терещук, В. Тименко, В. Титаренко, В. Тугашинський, В. Юрженко та ін.

Дидактичні та методичні аспекти проблеми педагогічного проектування на різних ступенях навчання висвітлюють Т. Гуменюк, І. Дичківська, А. Лігоцький, О. Киричук, О. Коберник, А. Цимбалару та інші українські вчені.

Мета статті полягає у висвітленні концептуальних ідей педагогічного проектування змісту профільного технологічного навчання учнів старшої школи.

Виклад основного матеріалу. Характерними ознаками педагогічного проектування є спрямованість на зміну, перетворення, інноваційний розвиток педагогічних об'єктів і вирішення актуальних освітніх проблем. Педагогічне проектування технологічної освіти – це прогностичне обґрунтування і визначення її місії, мети, завдань, змісту, а також методичної системи, що зумовлюються потребами розвитку особистості та цілями розвитку суспільства. Педагогічне проектування технологічної освіти має розглядатися від розроблення її теоретико-методологічних засад до створення навчально-методичного забезпечення, формування навчального середовища профільного навчання технологій.

В умовах реформування системи освіти України не можна обмежуватися лише удосконаленням змісту освіти. Мають зазнати змін вже усталені концептуальні положення, зміст і методика навчання. Напрями профілізації, зміст навчання за технологічним профілем повинні задовольняти інтереси особистості та відповідати перспективним напрямом соціально-економічного розвитку України. Зміст технологічної освіти, крім досвіду технологічної діяльності, має передбачати набуття досвіду творчої проектно-технологічної діяльності, що найбільш повно може бути реалізовано через проектно-технологічну діяльність як елемент сучасної культури і соціального досвіду людства.

Проектування змісту спеціалізацій технологічного профілю навчання

старшокласників необхідно виконувати в контексті концептуально визначених підходів, зокрема таких, як: компетентнісний; особистісно орієнтований; діяльнісний (орієнтує на практичне використання учнями здобутих знань, умінь, компетентностей у своїй майбутній професійній діяльності); синергетичний підхід до розвитку творчих здібностей, формування творчої особистості старшокласників; культурологічний; аксіологічний (забезпечує ціннісну орієнтацію знань учнів); системно-структурний і функціональний підходи, що забезпечують системність знань, їх цілісність й функціональність.

Під час проектування змісту технологічної підготовки слід виходити з того, що системоутворювальну функцію в змісті відповідної навчальної програми має виконувати процес творчої, продуктивної діяльності – проектна технологія, як сучасний вид інноваційної діяльності людини, як у сфері сучасного виробництва, так і в інших галузях людської діяльності [3, с. 264].

Профільне навчання старшокласників забезпечується спроектованим змістом спеціалізацій технологічного профілю. Кінцевою метою профільного навчання старшокласників за обраними спеціалізаціями має бути сформована проектно-технологічна компетентність, а також компетентність у науково-технічній, художній та прикладній творчості, які слід розглядати як інтегровану здатність старшокласників застосовувати набуті нові знання, уміння, способи діяльності, досвід та особистісні цінності в майбутній професійній діяльності за обраним професійним напрямом.

Визначимо принципи педагогічного проектування змісту профільної технологічної освіти старшокласників. Головну системоутворювальну функцію у процесі профільного навчання технологій у старшій школі має забезпечувати творча, продуктивна діяльність старшокласників. Тому спроектований зміст спеціалізацій технологічного профілю має відповідати принципу креативності та концептуальним положенням про закономірності протікання творчого процесу. Зміст має відображати сучасний стан науки й техніки, забезпечувати у процесі профільного навчання формування навичок науково-практичної і дослідно-пошукової діяльності старшокласників, що забезпечує принцип науковості.

Важливим у процесі проектування змісту профільного навчання технологій ми вбачаємо реалізацію в ньому зв'язків між змістом спеціалізацій технологічного профілю та основами знань інших наук (фізики, біології, математики, економіки, загальнотехнічних дисциплін тощо), різного рівня культури країни, що за умови оптимального поєднання з такими дидактичними принципами як доступність, цілісність і системність забезпечать фундаментальність змісту навчання старшокласників за обраними спеціалізаціями (принцип інтегративності).

Зміст спеціалізацій має забезпечувати принцип взаємозв'язку і взаємозумовленості теорії й практики навчання у старшій школі. Основою проектування змісту, відповідно до нашого концептуального бачення, має бути цілісна проектна та наближена до виробничої навчальна діяльність

старшокласника (за структурою завершених циклів організації сучасного науково-ємного високотехнологічного виробництва): технічне проектування, художнє проектування, технологічне проектування, технічне оснащення виробництва, технологія виготовлення, презентація виготовленого ексклюзивного, серійного продукту.

Важливу роль у змісті спеціалізацій має відігравати принцип системності. Системність – обґрунтована взаємозумовленість і взаємозв'язок фундаментальних елементів змісту профільної технологічної освіти на горизонтальних і вертикальних рівнях його формування. У процесі проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі передбачено дотримання дидактичних принципів наступності з основною школою та перспективності з вищою школою щодо формування предметної проектно-технологічної компетентності учнів профільної школи та галузевих професійних компетентностей у молодших фахівців і бакалаврів вищої школи.

Зміст спеціалізацій має забезпечувати логічне і послідовне продовження проектно-технологічної діяльності учнів в основній школі, а також виконання принципу професійної спрямованості у процесі пізнання старшокласниками закономірностей розвитку техніки й технологій.

Висновки. Отже, у сучасних умовах уже недостатньо тільки удосконалювати зміст освіти. Його необхідно проектувати на нових методологічних засадах, інноваційних підходах, ураховуючи запити людини, перспективи цивілізаційного розвитку, розвитку національної й етнічної свідомості молоді, розвиток науки і технологій, проблеми сучасної освіти та реалії життя. Особливо це актуально для освітньої галузі «Технології», яка має готувати особистість до активної предметно-перетворювальної діяльності в умовах високотехнологічного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі: [колективна монографія] / А. М. Тарара, В. В. Вдовченко, Т. С. Мачача, В. І. Туташинський. – К.: Педагогічна думка, 2017. – 361 с.

2. Сабол Д. М. Психологічні особливості формування етнічної свідомості в юнацькому віці засобами української народної вишивки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: спец. 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Д. М. Сабол. – Київ, 2015. – 20 с.

Терещук А. І. Теорія і методика технологічної підготовки учнів старшої загальноосвітньої школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02 / Терещук Андрій Іванович. – Умань, 2013. – 485 с.